

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף קטז:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה רמו

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
במדבר יט (יד) זאת התורה
אדם כי ימות באהל כל הבא
אל האהל וכל אשר באהל
ישקא שבעת ימים:
תורה רמו

הימים ב-ז (ו) ויגבה לבו
בדרכי יהוה ועוד הסיר את
הקמות ואת האשרים מיהודה:
תורה רמט
שופטים יג (כה) ותהל רוח
יקוק לפעמו במחנה דן בין
צרעה ובין אשתאל: פ
שופטים יד (ו) ותצלח עליו
רוח יהוה וישפעהו שפע
הגדי ומאומה אין בידו ולא
הגיד ללביו ולאמו את אשר
עשה:

תורה רנ
איוב א (כא) ויאמר ערם
יצתי וצאתי מבטן אמי וערם
אשוב שפה יקוק נתן ויקוק
לקח ימי שם יקוק בברך:

יש כמה חידושינו של תורה שהם רק כמו פינקס¹⁰, וכמו שכותבין
תיבת אדם לכד. כי התורה היא בחי אדם, כ"ש (במדבר יט)
זאת התורה אדם, ויש שהוא נכנס לפנים מזה, אבל אעפ"כ אין
זה אדם כנ"ל. רק כשוזכר אל התורה בעצמו זהו בחי אדם
באמת. וזהו **זאת התורה אדם**, זאת התורה דייקא, היינו רק
זאת התורה האמתיות, היא בחי אדם :

ודע שכל אדם קודם שמישיג בתורה השגה של אמת, צריך
לילך בהכרח דרך אלו היכולות התמורות. אבל הכלל שאסור
למענות בעצמו, לסבור שכבר בא אל ההשגה הראוי, כי אם
יסבור כן ישאר שם חס ושלום, אבל כשידע שעדיין לא התחיל
לכנס¹¹ לחדרי תורה האמתים, אזי יתחזק בעבודת השם,
וירבה בתפילות, ויפציר עד שיפתחו לו שערי הקדושה באמת,
ואז יראה ההפרש. ואפילו אם עשה עובדות ותעניתים וסיגופים
בשביל השם יתברך, ואחר כך זכה לחידושינו, אעפ"כ אל יעמוד
ע"ז לסבור שהם השגות של אמת הנ"ל. כי אפילו להדמויונות
של היכלי התמורות צריך עובדות ותעניתים. ואפילו בתאוות
עוה"ז יש דוגמא לזה, כגון למשל כשעושין שהוק וקומעדייע,
אזי נוסע אחד ומכריו וחושב כל הדברים שיעשו על
הקומעדייע, ואף שהוא תאוה לשמוע, אעפ"כ אין זה השוקק
בעצמו, וכן כשבא להחדר שעושין שם הקומעדייע, יש שם
מצויר¹² על המבלא כל הדברים שיעשו שם, וגם זה אינו הדבר
בעצמו, ואפילו כשבאים לשם לפנים, עומד ל"ן אחד, ועושה
כמעשה קוף, וכל הדברים שעושה הבעל קומעדייע, הוא עושה
אחריו בליצנות, וגם זה אינו הדבר בעצמו, ועיקר הוא השוקק
בעצמו שעושין שם. וכמו כן תבין הנמשל מעצמו, כי יש מי
שנדמה לו שנכנס לפנים, ולפני ולפנים, ועדיין עומד בחוץ
לגמרי, כי לא התחיל להשיג השגה של אמת : והצדיק הגדול
מאד, אף כשוזכה להשיג השגות גדולות של הקדושה באמת
אעפ"כ אינם נחשבים בעיניו לכלום, לגדול עוצם הכרתו את
גדולת הבורא ית'. ע"כ הוא משתדל ומתחזק בכל פעם,
שיתחיל הש"י להראות לו אור התורה, כאלו לא התחיל להשיג
כלל מומיו¹³:

רמו ^[1] **לפעמים** צריך האדם שיהיה לו גדלות, ^[2] כמה
שכתוב (ד"ה ב יז) **ויגבה לבו בדרכי ה'.** והוא מועיל כמו
תענית, כי כשצריך לבא להשגה ולעלות לאיזה מדרגה, אזי
צריך לשכוח את חכמתו שמקודם. וכמו שמצינו (ב"מ פ"ה) שר'
זירא התענה כדי לשכוח תלמוד בבלי ^[1], כי ה' צריך לבא
להשגה יותר גדולה שהיא תורת א"י. והגדלות מועיל כמו
התענית הנ"ל, כי ע"י הגדלות שוכח גם כן את חכמתו,
כמשור'ל (פסחים סו ע"ב) כל המתגאה חכמתו¹⁴ מסתלקת
ממנו. אך צריך לזה חכמה יתירה ^[2], כי בוודאי גדלות הוא
איסור גדול מאד, ואם יתגאה באמת, בוודאי חכמתו מסתלק
ממנו לגמרי, ולא יבא להשגה, ויהיה נעשה שומה ממש, אך
צריך לזה אומנות יתירה, איך להתנהג בזה, שיהיה לו גדלות

רק כדי לשכוח חכמתו שמקודם שהוא צריך לשכוח כנ"ל,
ואעפ"כ יהיה עניו באמת ^[2]:

רמו ^[1] **איתא** בזה"ק (ר"מ צו ד' כז ע"ב) שתיקו ^[2]
הנאמר בש"ס ^[3] הוא בחי מחוסר תיקון, דהיינו שנחסר הנון
של **תיקון** ונעשה **תיקו**. ודע שזאת הנון פשוטה
כשנחסרת מהתיקון ונעשה בחי תיקו כנ"ל, אזי היא נשפלת
ונכפפת ונעשה מזה בחי **קינות** שהוא אותיות **תיקון**, רק
שהנון נכפפת כנ"ל. ה' יגאלנו ויתחפכו **הקינות לתיקון**
ויתתקן ה**תיקו** הנ"ל :

רמח ^[1] **דע** שסיפורי מעשיות מצדיקים, הוא דבר גדול
מאד ^[2], כי על ידי סיפורים מצדיקים, נתעורר ונתלהב הלב
בהתעוררות גדול להשי' בחשק נמרץ מאד ^[3], כי הרשימו
שעשה אותו הצדיק שמספרין ממנו, על ידי עבודתו את השם
יתברך, זאת הרשימו נתעוררת² בעת שמספרין מהצדיק, והיא
מעוררת להשם יתברך בהתעוררות גדול :

רמז ^[1] **עיקר** הגבורה בהלב. כי מי שלבו חזק ואינו
מתירא משום אדם ומשום דבר, יכול לעשות גבורות נוראות
ולכבוש המלחמות, ע"י חוזק ותוקף לבו שאינו מתירא ורץ
לתוך תוקף המלחמה. וזה בחי (אבות פ"ד) איזהו צדיק
הכובש את יצרו. וזה בחי גבורות שמשון שנא' בו (שופטים יג)
ותהל רוח ה' לפעמו במחנה הן בין צרעה ובין צאשתאל,
שבאותן המקומות ^[2] צלחה עליו רוח ה' ^[3], ולבש גבורה,
דהיינו שבא לו חוזק ותוקף גבורה בלב, ועל ידי זה עשה
גבורות נוראות :

רנ ^[1] **דע** שכל מיני צער וכל היסורין אינם רק מחסרון
הדעת, כי מי שיש לו דעת ויודע שהכל בהשגחה מהש"י, אין
לו שום יסורין, ואינו מרגיש שום צער, כי ה' נתן וה' לקח ^[2]
ואעפ"כ¹⁵ שיש יסורין שבהכרח מרגישים אותם, כגון היסורים
שבאים מחמת ההרכבה, כמו יסורים שיש מיציאת הנשמה מן
הגוף, והם יסורי החולה שבאים מחמת שמתחלת הנשמה
להתפשט מן הגוף, ומחמת שנקשרה הנשמה בהגוף בקשר
אמיץ וחזק, ע"כ בהכרח מרגיש היסורים בעת הפירוד, אעפ"כ
היסורים קלים מאד ונחמים להתקבל בעת שיודע בדעת ברור
שהכל בהשגחה מהש"י, ומכ"ש שאר מיני צער ויסורין שאין
מרגישים כלל כשיש לו דעת כנ"ל, ועיקר הצער מהיסורין, הוא
מחמת שנוטלין ממנו הדעת כדי שירגיש היסורין :

וזה עיקר צער של ישראל שיש להם בגלות, הכל הוא מחמת
שנפלו מהדעת ותולין הכל כמבע ובמקרים ובמזל. ומחמת זה
יש להם צער ויסורין כנ"ל. וזה בא להם מחמת שהם שרויין בין
העכו"ם ולמדו מהם, מחמת שרואין שעתם מוצלחת מאד,
וישראל נבזים ושפלים ע"כ הם

¹⁰ בש"ס תיקו הוא מלשון תיקום דהיינו תעמוד, ור"א שהוא נוטריקון תהא קאי. והעירך פירש לשון תיק
דהיינו כמו דבר המונח סגור בתיק. ורבינו שנקט ת"יקו עיין תו"ס עדויות ח' ו' דהוא ר"ת תשבי יתרון
קושיית ואבעיות, ובמסוף העירך ערך תק כתב שאין זה הפירוש אלא סימן, ועיין לקמן שרבינו כתב תיקו בלי
מרכאות.

¹¹ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
¹² עיין לעיל תורה רלד ושם גרשם

¹³ בשי"ק (שאלקף יועץ קיס קליש בלינהעט) כפיק רבי אלת פה כתב שהרבי מקאלק נעשה חסיד מזמן אחד שסיפר מעשיות
מלליקוים.

¹⁴ בתולד-נתעוררות
¹⁵ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

¹⁶ מתרצו - גבור

¹⁷ בתשכס - אשתאול

¹⁸ עיין סוטה ט סוף ע"ב

¹⁹ לשו"כ שופטים יד ו' ושם יד יש ושם טו יד, ושמואל-א י' י'

²⁰ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

²¹ מתרצו - היסורים

²² * איוב א כא

²³ בתשכס - ואע"פ

¹⁴ מתרלו - פנקס

¹⁵ מכאן עד תיבת ודע נוסף בתקפא

¹⁶ גם בתולד-היא, ומתולד-הוא

¹⁷ מתרלו - ליכנס

¹⁸ מתרצו - מצויר

¹⁹ בתקפא - שיתחיל

¹ עיין חיי מוה"ר נט ורלס שתעיתי כשה אובד היתה ההתבודדות של רבינו. ועי"ש אות קיג שאמר רבנו
לכמה צדיקים שטענו שראו את מלאך מט"ש שלא כך רואים אותו.

² לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

³ עיין סוטה ה. שמינית שבשמינית, אבל רבנו מתכוין כאן לגדלות שבאמת היא ענוה.

⁴ עיין סנהדרין כד. מה הפסול בתלמוד הבבלי.

⁵ בתקפא - חכמות

⁶ עיין פל"ח כאן

⁷ עיין באור הליקוטים תורה כב מפתח כה

⁸ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

⁹ עיין אור יקר להרמ"ק על רע"מ כרך טו עשר א' סימן ככ (דף טז). שהיקו לכן שתיקה דייקא עי"ש שהנון עלמא לאמי
בינה עלה לחמתה עולה המתשמה

מאמר לפעמים צריך האדם שיהיה לו גדלות

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה והקדמה

רבנו מבאר כאן שא"א לבוא להשגה של מדרגה גבוה יותר, אם לא ששוכח חכמתו שמקודם, דהיינו שא"א לעלות ממדרגה למדרגה, אלא ע"י שכבר לא נחשבת אצלו מדרגתו הקודמת לכלום. כמו שמצינו ברבי זירא שהתענה ק' תעניות לשכוח תלמוד בבלי, כדי שיכול ללמוד תלמוד ארץ ישראל. ורבנו מחדש שכמו שמועיל לזה תענית, מועיל לזה גאוה דקדושה, גאוה שבאמת היא ענווה, ובאמת בשלימות זוכה לזה צדיק גדול מאד, שזכה להיות אין ונכלל בו ית' בשלימות, עד שאין סתירה כלל בין הגאוה והענווה אצלו, כמבואר בביאור הליקוטים על תורה כב. אבל במדרגה נמוכה שלנו מבאר הפל"ח עפ"י תורה רמה, שקודם שרוצה לעלות מדרגה בהשגות, צריך כביכול להתגאות על כל מה שכבר למד והשיג וידוע, שיהיה נחשב כלא בעיניו, וזו בחי' גאוה המשכחת ממנו את מה שכבר יש לו, ובאמת היא ענווה. ואין הכוונה לידיעת התורה, אלא לדעת והשגת ה' שהיא פנימיות התורה, ורק היא רוחנית שהגאוה סותרת אותה, כידוע שאפשר לבעל גאוה לדעת את כל התורה כולה, ולהתגאות בזה. עיין תחילת תורה ל' עניין השגות אלוקות שהוא נצרך לכל אדם ולא רק לבעלי מדרגות, כי גם אמונה פשוטה ויראה הן דעת והשגת אלוקות.

✳

תורה רמו [2]

לפעמים צריך האדם שיהיה לו גדלות, עיין סוטה ה. ו' שת"ח צריך שיהיה בו שמינית שבשמינית, אלא ששם הכוונה לת"ח שצריך להנהיג קהילה וזה א"א ע"י ענווה פסולה¹. אבל רבנו מדבר באדם לעצמו הרוצה לעלות

¹ כג - כי תשרי תשפ"ד ירושלים

² לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

³ **סוטה ה.** - א"ר חייא בר אשי אמר רב ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית א"ר הונא בריה דרב יהושע ומעטרא ליה כי סאסא לשבולתא אמר רבא בשמתא דאית ביה ובשמתא דלית ביה א"ר נחמן בר יצחק לא מינה ולא מקצתה מי זוטא דכתיב ביה (משלי טז-ה) תועבת ה' כל גבה לב.

פרש"י - אחד משמונה בשמינית. משקל קטן הוא והיינו עוכלא כלומר צריך שיהיה בו מעט גאוה שלא יהו קלי הראש מסתוללין בו ויהא דבריו מתקבלין עליהן בעל כרחם: **ומעטרא ליה כי סאסא לשיבלתא.** גסות מועט נאה והוגנת לו לתלמיד חכם ומעטרתו כסאסא המעטרת את השבולת: **בשמתא דאית ביה.** גסות הרוח: **ובשמתא דלית ביה.** גסות פורתא לפי שאין בני עירו יראים ממנו ואין בו כח להוכיחם: **לא ממנה ולא ממקצתה.** לא יחפוץ אדם לא בכלולה ולא במקצתה דמי זוטא מאי דקרי ליה קרא תועבת ה':

ועיין רוח חיים על אבות ד' שמינית שבשמינית הלוג הוא קורטב (במקוואות ג' א' ע"ש פ"י הרמב"ם)

ועיין שער מאמרי רז"ל (להאריז"ל) - מסכת סוטה ה. - וצריך לדעת איך אמר תרתי דסתין אהדדי וגם מה שייכות אל השעור שהזכיר ר' חייא אמר רב. והענין הוא כי הגאוה היא בהויה דס"ג וכמו שהודעתין כי הגאוה היא באו"א כי כן גאו"ה היא בגי' י"ה וזמ"ש במאמר התקונין בהקדמ' דכתיבת יד דבשם ס"ג עתיד קב"ה לנטלא נוקמיה מסמא"ל גס רוחא, ולכן בעל הגאוה נק' גס רוחא כי גס הוא אותיות ס"ג, והנה ח' פעמים ח' הם ס"ד, וכשתקח חלק אחד מהם שהוא שעור אחד משמנה בשמינית עדיין אינו בכלל ג"ס הרוח, כי לא נכנס בגבולו של ס"ג אבל אם יהיה בו יותר משעור הנו' אפילו כל שהוא יכנס בכלל ג"ס הרוח ונק' בעל גאוה:

(עוד ביאורים בזה תמצא בשני מאמרים בגליון שבועי עלים לתרופה בעלו תשסח פרשת במדבר ופרשת נשא)

¹ **כמבואר ביומא כב:** ששאלו טעה בזה, וכמבואר בפרש"י (דברים לא ז') שמושה רבנו לימד את יהושע להתייעץ בזקנים על כל דבר והקב"ה אמר לו הכל תלוי בך טול מקל והך על קדקדן דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור:

מאידיך גם שם היא מחלוקת ורב נחמן אמר לא מינה ולא מקצתה. כי תועבת ה' כל גבה לב. ועיין בסוף ספר תבואות שור ביאור הבכור שור על הגמ' שבת קח: מעשה דשמואל וקרנא, שראו שהנהר עולה במים עכורים לרב הבא מא"י (מובא בדף יומי שם מהרב מיכל זילבר דקה 20) ומבאר שם שרב היה בדרכו מא"י לבבל בגלל הקפדתו של רב חנינא בר חמא שהקפיד על רב שלא רצה לחזור על דבריו בפעם הרביעית בשביל כבודו דרבי חנינא (כמבואר בסוף יומא) והיה בזה קצת יוהרא ורב לטעמיה בסוטה ה' שת"ח צריך שיהיה בו שמינית שבשמינית יוהרא, ומבאר הבכור שור משמים רמזו לרב ע"י מי הנהר העכורים שעלו לגובה שטעה והאמת כרב נחמן שם שגם בת"ח תועבת כל גבה לב ואפילו רק שמינית שבשמינית. ע"ש.

בסולם השגת ה' ודעת אמונה ויראה ומתכוון לגדלות שבאמת היא ענוה, **כמה שכתוב (ד"ה ב יז) ויגבה לבו בדרכי ה'** פשט הפסוק מדבר במלך יהושפט שהיה לו גאוה דקדושה על אנשי דורו שעבדו עבודה זרה והוא והסיר הבמות והאשרות. ורבנו מביא פסוק זה גם לכל עניין של גאוה דקדושה כגון שמתגאה על יצרו ולא מחשיב השגותיו כי רוצה להשיג עוד יותר. **והוא מועיל כמו תענית^{טז}, כי כשצריך לבא להשגה ולעלות לאיזה מדרגה, אזי צריך לשכוח את חכמתו שמקודם. וכמו שמצינו (ב"מ פ"ה) ו' שר' זירא קודם שעלה מבבל לארץ ישראל התענה מאה תעניות כדי לשכוח תלמוד בבלי^{יז}, בפרש"י שם משמע שאין הכוונה לפשט הגמרא הבבלית, אלא לדרך הלימוד שלהם שהיה בדרך של התנצחות ומריבה, ואעפ"כ נראה שבקש לשכוח גם את הפשט כי דרך הלימוד מלובש בו. כי הי' צריך לבא להשגה יותר גדולה שהיא תורת א"י שע"י שהיא יותר ביראת שמים יש בה יותר שפלות שלום ואהבה, שהוא כלל גדול בתורה כמבואר בירושלמי נדרים ל:ו'. והגדלות מועיל כמו התענית הנ"ל שהתענה רבי זירא, כי ע"י הגדלות שוכח גם כן כמו ע"י תענית את חכמתו, כמשרז"ל (פסחים סו ע"ב) ו' כל המתגאה חכמתו^{יח} מסתלקת ממנו עיין שם בגמ'^{יט} שהכוונה אפילו לצדיק וענו כמו הלל, שאמר דבריו רק כתוכחה שלא נהגו כהוגן שלא שמשו את גדולי הדור כראוי, ותלה הצלחתו בשימוש חכמים ולא ביגיעתו העצומה בתורה (עיין יומא לה:). ואעפ"כ שבפסחים שם מסופר ששכח הלכה שלמד^כ, נראה שעיקר החכמה שמסתלקת היא לא פשטי תורה אלא החכמה וההשגה ודעת שבה^{כא}, שהרי מצינו בעלי גאוה בקיאים בכל התורה.**

^ה דברי הימים ב פרק יז (ה) וַיִּכֶן יְהוָה אֶת הַמִּמְלָכָה בְּיַד וַיִּתְּנוּ כָּל יְהוּדָה מִנְחָה לַיהוֹשֻׁפָט וַיְהִי לוֹ עֶשֶׂר וְכַבֹּד לָרֶב: (ו) וַיִּגְבֶּה לְבוֹ בְּדַרְכָּי יְהוָה וְעוֹד הִסִּיר אֶת הַבְּמוֹת וְאֶת הָאֲשֵׁרִים מִיְהוּדָה:

מצודות דוד (ו) ויגבה לבו בדרכי ה' – ר"ל אף שהיה לו עושר וכבוד לא גבה לבו בעבורם כי אם במה שהלך בדרכי ה' כי כל העושר והכבוד לא נחשב לו למאומה מול דרכי ה'. ועוד הסיר – ר"ל לא סוף כל דבר שהוא בעצמו הלך בדרכי ה' אלא אף היה מכריח לזולתו:

אדרת אליהו – ויגבה לבו בדרכי ה'. כי המתגאה בדרכי ה' מתאמץ להוסיף כל פעם:

^י צ"ע הדמיון כי התענית בעצמה אינה סגולה לשכחה אלא לקבלת תפילות. ואילו גאוה היא בעצמה סגולה לשכחת התורה שמהותה שפלות. כי מסתמא אין הכוונה ששוכח הפשט שלמד שהרי מצינו בעלי גאוה שיודעים את כל התורה כולה. אבל לא את עומק הכוונה שבה. וצ"ע.

^{יא} בבא מצינא פה. – ר' זירא כי סליק לארעא דישאל יתיב מאה תעניתא דלשכתב גמרא בבלאה מנייה (שישכח את התלמוד הבבלי שלמד) כי היכי דלא נטרדיה (בשלמד תלמוד ארץ ישראל אצל רבי יוחנן) יתיב מאה אחרניתא דלא לשכוב ר' אלעזר בשניה ונפלין עלויה מילי דצבורא ויתיב מאה אחרני דלא נשלוט ביה נורא דגיהנם כל תלתין יומי הוה בדיק נפשיה שגר תנורא סליק ויתיב בגויה ולא הוה שלטא ביה נורא יומא חד יהבו ביה רבנן עינא ואיחרכו שקיה וקרו ליה קטין חריך שקיה.

פרש"י – גמרא דבבלי. גמרא שלנו: דלא נטרדיה. כשעלה לארץ ישראל ללמוד מפי ר' יוחנן ואמוראין שבארץ ישראל לא היו בני מחלוקת ונוחין זה לזה כשמנן כדאמר^{יב} בסנהדרין (דף כד.) ומיישבין את הטעמים בלא קושיות ופירוין: קטין חריך שקי. דאיניש גוצא הוה:

^{יב} עיין סנהדרין כד מה הפסול בתלמוד בבלי

^{יג} סנהדרין כד. – א"ר אושעיא מאי דכתיב (זכריה יא–ז) ואקח לי (את) שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים, נועם אלו ת"ח שבארץ ישראל שמנעמין זה לזה בהלכה, חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה (בלשון עו וחמה מקשין זה לזה ובני א"י נוחין יחד ומעיינין יחד ומתקן זה את דברי זה והשמעיה יוצא לאור). (זכריה יא–יג/טו) ויבאמר (אלי) אלה [שני] בני היצהר העומדים וגו' ושנים זיתים עליה, "יצהר" אמר רבי יצחק אלו ת"ח שבא"י שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית. "ושנים זיתים עליה" אלו ת"ח שבבבל שמרוין זה לזה בהלכה בזית. (זכריה ה–ט) "ואשא עיני וארא והנה שנים נשים יוצאות ורוח בכנפיהם ולהנה כנפים ככנפי החסידה ותשאנה האיפה בין השמים ובין הארץ ואומר אל המלאך הדובר בי אנה המה מוליכות את האיפה ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער", א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי (שתי הגשים) זו חנופה וגטות הרוח שירדו לבבל. וגטות הרוח לבבל נחית? והאמר מר עשרה קבין גסות ירדו לעולם תשעה נטלה עילם ואחת כל העולם כולו. אין לבבל נחית ואישתרובי דאישתרוב לעילם, דיקא נמי דכתיב לבנות לה בית בארץ שנער, ש"מ. והאמר מר סימן לגטות הרוח עניות, ועניות לבבל נחית? מאי עניות עניות תורה, דכתיב (שיר השירים ח–ז) אחות לנו קטנה ושדים אין לה אמר ר' יוחנן זו עילם שוכחה ללמוד ולא זכחה ללמוד. מאי בבלי? א"ר יוחנן כלולה במקרא כלולה במשנה כלולה בתלמוד. ואיכה ג–ו) במחשכים הושיבני כמתי עולם אמר ר' ירמיה זה תלמודה של בבל:

^{יד} ירושלמי נדרים דף ל: (ויקרא יט) ואהבת לרעך כמוך. רבי עקיבה אומר זהו כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר (בראשית ה) זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול מזה.

^{יז} פסחים סו: – אמר רב יהודה אמר רב כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו מהלל דאמר מר התחיל מקנטרן בדברים וקאמר להו הלכה זו שמעתי ושכחתי אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מדבורה דכתיב (שופטים ה–ז) חדלו פרוץ בישראל חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל וגו' וכתיב (שופטים ה–יב) עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר וגו'.

עיין מהרש"א שם שמדייק לשון שמעתי ושכחתי מדלא אמר לא שמעתי מוכח שעכשיו שכח בגלל שהתגאה וצ"ע מה הראייה שלא שכח כיון שלמד זאת לפני זמן רב.

^{יח} בתקפא - חכמותו

^{יט} ובמתיבתא בשם עינן יעקב ועיין אליהו.

^כ עיין בן יהודה שם שדייק מהמעשה הזה שהגאוה משכחת רק את ההלכה שבה התגאה ולא את כל חכמתו. וצ"ע א"כ לפי רבנו צריך להתגאות דווקא באותה השגה שרוצה לשכוח.

אך צריך לזה חכמה יתירה [טו] הפל"ח מבאר שגאוה דסט"א היא שמתגאה על זולתו במה שיש לו כגון חכמה גבורה ועשירות¹⁷, ולהבדיל גאוה דקדושה היא שמתגאה על מה שיודע, דהיינו שכל מה שכבר יודע חשוב בעיניו לכולם, כי רוצה לדעת הרבה יותר, וזו גאוה שהיא באמת ענוה, **כי בוודאי גדלות הוא איסור גדול מאד**, עד שאומר עליו הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בעולם אחד (סוטה ה). **ואם יתגאה באמת** על זולתו במה שכבר למד או אפילו במה שכבר זכה להשיג דעת ויראה, **בוודאי חכמתו תסתלק ממנו לגמרי** כנ"ל, **ולא יבא להשגה, ויהיה נעשה שוטה ממש**, מנותק ממנו ית'.

אך צריך לזה אומנות יתירה, איך להתנהג בזה, שיהיה לו גדלות רק כדי לשכוח חכמתו שמקודם שהוא צריך לשכוח כנ"ל, ואעפ"כ יהיה עניו באמת [טז]: ובאמת בשלימות היא מדרגה גבוהה מאד לכלול ענוה וגאוה יחדיו והיא בחי' אין. כמבואר בביאור הליקוטים בתורה כב/כ², שבאר שבאמת עזות דקדושה אמיתית שהיא גאוה שהיא ענוה זוכה רק הצדיק הגדול שכה לבחי' אין והתכללות בו ית' עי"ש.

¹⁷ עיין מזהר"ל שער הענוה פ"ז טעם שמסתלקת חכמתו כי הגאוה היא גשמיות והחכמה רוחניות. עי"ש.

¹⁸ עיין פל"ח כאן

¹⁷ **פרפראות לחכמה** – לפעמים צריך האדם שיהיה לו גדלות וכו' נראה לעניות דעתי לקרב הדברים אל השכל קצת, כי גדלות דקדושה הוא ההיפוך ממש מגדלות דסטרא אחרא כי גאוה הוא שמתגאה האדם במה שיש לו וכבר השיגו, היינו חכמה או גבורה או עשירות, ואף שיש שמחמת גאוותו אינו מספיק לו כל מה שיש לו ומשתוקק לעשירות יותר וכיוצא, אף על פי כן עיקר גאוותו הוא במה שיש לו כבר בבחינת (ירמיה ט) אל יתהלל חכם בחכמתו גבור בגבורתו עשיר בעשרו וכו', אבל הגדלות דקדושה הוא בחינת תכלית הענוה, בחינת (מגילה נ"א) במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, כי הוא רק בבחינת (דברי הימים ב י"ז) ויגבה לבו בדרכי ה', היינו שאינו מסתפק עצמו לעולם בשום השגה ששיג ובכל עבודות שעובד את ה', רק הוא משתוקק בכל עת ומשתדל ומתחזק בכל עת לעלות במדרגה גבוה עוד יותר, בהשגה של התורה ועבודת השם, עד שמחמת זה הוא בכל עת בתכלית הענוה כי כל המדרגות והמעלות שהשיג כבר אינם נחשבים אצלו לכולם, ונדמה לו כאלו עדיין לא התחיל להשיג כלל וכמבואר לעיל בסי רמ"ה. **ועיין לעיל במאמר אנכי סי' ד'** שהגאוה הוא מבחינת מדבר היינו מיסוד האש, כי טבע האש שמושך עצמו לעלות למעלה ושם מבואר שתלמיד חכם שהוא בתכלית הענוה עד שהוא בבחינת אין ממש הוא גם כן בחינת אש ועל פי הנ"ל מובן הדבר קצת, כי באמת הם שני הפכים ממש, כי גאוה הוא מה שמרים ומגביה עצמו בטבע האש, אבל כל גאוותו הוא במה שיש לו כבר, ועל כן אמרו רבותינו ז"ל (פסחים ס"ו) כל המתגאה חכמתו מסתלקת ממנו, ואז ממילא אין לו כלום באמת כמאמר רז"ל (ויקרא רבה א ו) דעת חסרת מה קנית אבל האש דקדושה הוא בחינת תכלית הענוה, כי מרים ומגביה עצמו בכל פעם לעלות למעלה כטבע האש, היינו שמושך עצמו למעלה להשיג בכל פעם השגה יתירה עד שכל מה שהשיג כבר אינו נחשב אצלו לכולם, ועל ידי זה הוא תמיד בתכלית הענוה והביטול אליו יתברך בחינת אין, ועל ידי זה בעצמו זוכה בכל פעם להשיג השגה יתירה בחינת (איוב כ"ח) והחכמה מאין תמצא המבואר שם ובאופן זה יש לפרש גם כאן, כי על ידי גאוה כפשוטו חס ושלום על ידי זה חכמתו מסתלקת ממנו ונעשה שוטה ממש רחמנא ליצלן, אבל על ידי גאוה דקדושה בחינת ויגבה לבו בדרכי ה' על ידי זה נמשך גם כן עליו בחינת חכמתו מסתלקת היינו רק שהוא בקדושה עליונה, היינו ששוכח לגמרי כל חכמתו שהשיג כבר, כי כל זאת אינו נחשב אצלו לכולם עד שכמעט ששוכח בה ומסלקה מדעתו לגמרי, ועל ידי זה בעצמו זוכה לבוא ולעלות להשגה חדשה ומדרגה גבוה יותר בכל פעם כנ"ל:

¹⁸ **ירמיה פרק ט (כב) כה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִתְהַלֵּל חָכֵם בְּחַכְמָתוֹ וְאֵל יִתְהַלֵּל הַגִּבּוֹר בְּגִבּוֹרָתוֹ אֵל יִתְהַלֵּל עֲשִׂיר בְּעֲשָׂרוֹ: (כג) כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשֶּׁבֶל יִדְעֵ אֹתִי כִּי אֲנִי יְהוָה עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וְיִצְדָקָה בְּאָרֶץ כִּי בְאֵלֶּה חֲפִצְתִּי נְאֻם יְהוָה:**

¹⁹ עיין באור הליקוטים תורה כב מפתח כה

² **באור הליקוטים תורה כב מפתח כה** – הוא במה שיש להתפלל גם לפי כל הנ"ל, במה שנראה לכאורה מדבריו הקדושים, כמחליט וסותם במדת הגאוה, שהיא מדה רעה ומגונה מאד, וכאשר בוודאי כן הוא האמת האמיתי כידוע. אבל כפי היוצא לנו מכל הנ"ל, שהגאוה הוא העיקר מדת העזות שבסטרא אחרא, עדיין תיקשי לן בכל זאת, ממה שמבואר מדבריו הקדושים, שבקדושה מוכרח מאד מדת העזות. וממילא מבואר לפי זה, שגם הגאוה מוכרחת בהקדושה וכאשר מובא גם מזה, במקום אחר. ועתה, למה החליטו חכמינו ואדמו"ר ז"ל, שכל המתגאה חכמתו מסתלקת ממנו כנ"ל.

וכן יש להוסיף ולהתפלל קצת כפליאה הזאת בהיוצא לנו ממפתח ד' הנ"ל, שעיקר המשכת עזות דקדושה, הוא מהרועים דקדושה. כי לכאורה לפי זה אין להבין כלל במה שדקדק וכתב לענין הרועים דסטרא אחרא, שכל מלכותם הוא בעזות. מאחר שכבר מבואר לפי הנ"ל, שגם כל מלכות הרועים דקדושה, הוא בעזות. וכל ההבדל וההפרש שביניהם, הוא מה שזה ימשש בעזות מלכותו בקדושה, וזה להיפך בסטרא אחרא חס ושלום. ועתה, איך שייך לכתוב בענין כזה, הלשון סתם, שנראה בזה כסותר לגמרי את דבריו כנ"ל.

ובפרט, שבאמת יש להתפלל בפליאה הזאת, גם על מאמר התנא בעצמו המובא על זה בפנים, אשר החליט וסתם בלשונו, ואמר עז פנים לגיהנם, להיות נראה גם כן כסותר את דבריו הראשונים, שהקדים והזהיר הוא בעצמו, להיות עז כנמר.

ואולם, מרחוק תבין לפי כל הנ"ל, שאין מי שיזכה להמדה הזאת של העזות והגאוה בשלימות הקדושה הנ"ל, כי אם העולה במדה השמינית שבשמיניית שבה, למעלה מכל השבעה רועים כנ"ל, לכוללה ולליחדה שם באחדות הבושת והענוה שבענוה, אין לגמרי כמוב"פ, עד שבאמת קשה מאד לכנותם כלל בשם גאוה ועזות. כי באמת האמת, אחר כל עזותו וגאוותו הנ"ל, יהיה מאד מאד שפל רוח ועניו מכל האדם וכו', עד שבאמת קשה מאד לקרוא זאת בשם עזות וגאוה כנ"ל.

כי מדת העזות והגאוה בשם העצם שבה בקדושה, הוא עיקר הנסתר המוב"פ ושלמעלה וקודם הבריאה לגמרי, שמעוצם הסתרחה והעלמתה, תתהפך להתאחד לגמרי גם במדת הבושת והענוה שבענוה, יותר מכל האדם וכו'. כי מה שלא יבוש עמי בעלייתם לשם, רק בשם המושאל כנ"ל, אין זה רק מעוצם אחדותה שם במדת העזות שקודם הבריאה כנ"ל. ומאחר שהאחדות גובר שם ביניהם כל כך, ממילא מאירים ומשמשים שניהם בבתר אחד, עד שכמו שלא הזכירו חז"ל על פני משה, שמתבייש חס ושלום ואף על פי שגם הוא יבוש מהשם יתברך כמוב"פ. כן גם כן אין שייך להזכיר ולומר עליו, שמעיו ומתגאה חס ושלום ואף על פי שישנא בעוז פניו כנ"ל, כי כל המתגאה ויהיה עז פנים בפשיטות, הוא בוודאי מצד הסטרא אחרא. ואם כל הרועים דקדושה שבשבעת ימי הבריאה שזולתו, אין זוכים

אמנם הפל"ח ביאר כנ"ל מדרגה נמוכה יותר בזה דהיינו שהוא כמו מתגאה על גאוותו ויצרו החושב עצמו לחכם ומחשיב כל חכמתו והשגותיו לאין זזה בחי' ששוכח מה שלמד כדי להשיג יותר.

אלא שממה שרבנו אומר שצריך לזה אמנות יתירה, נראה שהגדלות דקדושה וגדלות דסט"א דומות זו לזו, וצ"ע ביאור הפל"ח הנ"ל שלביאורו הם שוים זה מזה.

ונראה לבאר שמצינו גאווה וענוה המשמשות ביחד בעזות דקדושה שגם היא ישות ודומה לגאווה כמו עזות דסט"א, ואעפ"כ היא ענוה כי התקיפות שנוהג בה אינה מצד הישות של עצמו אלא מצד שהוא שליח ה' שציווה אותו. נמצא שהיא באמת ענוה כלפי שמים. וגם כלפי זולתו לא מתנשא עליו, אלא מתעלם בתקיפות ממציאותו הרוצה למנוע אותו מדבר של קדושה, כשליח בית דין שעושה תפקידו.

ולפ"ז אולי אפ"ל שגם הגאווה שעל ידה שוכח את מה שלמד, כדי שיוכל לעלות מדרגה, זה באופן דומה שמפציר ומתפלל לזכות בה לא מצד רוב תורה ויראה שיש לו, אלא מצד החיוב שחייב אותו הקב"ה ללמוד ולדעת אותו ולקיים מצוותיו ביתר דעת ודביקות.

ואעפ"ש שדרך כלל עזות היא כנגד המלעיגים, וכאן אנו מדברים על עזות בתפילה לעלות מדרגה בדעת והשגות, באמת גם התקיפות נגד היצר היא עזות, כי עצם הבקשה שאדם כפי שידע בעצמו עד כמה הוא מגושם מבקש להשיג השגות, זו עזות, ואפילו להניח תפילין כשהוא לבדו זו עזות דקדושה כמבואר בתורה עב תנינא/כ"י איך באים לחטוף התפילין שהם כתרי דמלכא ולהניחם פתאם על הראש.

עוד עיין לעיל תורה רמה שקודם לכל מדרגה מוכרח לעבור בהיכלי התמורות, ושם עיקר המניעות הן מה שמכניס באדם מחשבה שכבר זכה להשיג את ההשגה שמבקש, נמצא עצם העובדא שממשיך לבקש ומתעלם מהם זו עזות דקדושה שהיא בחי' ישות וגאווה דקדושה רק כדי לשכוח את מה שכבר זכה להשיג.

עד כאן ביאור חברותא לתורה רמו

עדיין לקדושת העזות והגאווה שבשם העצם שבה כנ"ל, ממילא יהיה בהם [עד היום ההוא, שיתעלו לשם כנ"ל] מדת הבושת והענוה, בשם העצם כנ"ל. כי גם מה שבכל זאת יקבלו כולם את קול העזות כנמר, [בעצם נשמת פני משה, העולה עליהם ביום השמיני כנ"ל], אין זה רק הארה בעלמא [שמינית שבשמינית]. כי גם התנא יהודה בן תימא, במאמרו הוי עז וכו', הוכרח בענין הזה בעצמו, לעלות מתורתו לתפלתו יהי רצון וכו'. כי מאד נסתר ונעלם הדבר הזה כנ"ל. והוא הוא כנפלאות הירידה המוכרחת ברצונו יתברך, אשר באמת אסור לירד בפשיטות חס ושלום, כי אז אדרבא יהיה עובר בזה מרצונו יתברך. ולא כן מדת העליה והבושת, אף על פי שגם בזה נמצא להיפוך, פן יהרסו לעלות ולהתבייש במקום שאין צריכין, אבל מחמת שבכל זאת, רוב העולים והמתביישים, ושנהגו במדותיהם האלה בפשיטות ובשם העצם כגמול עלי אמו וכו', סתמו ואמרו על זה, בושת פנים לגן עדן. ובתכלית ההיפך מסתימתם שבמדת העזות והגאווה הנ"ל. עכ"ל הביאור הלקוטים.

כ"א עיין תורה עב תנינא – אפלו כְּשֶׁעוֹשֵׂין מִצְוָה, צָרִיךְ שִׁיחֶיהָ לוֹ גַם כֵּן בּוֹשֶׁה גְדוּלָה כְּנ"ל. כִּי אֵיךְ בָּאִים לְחַטֵּף הַתְּפִלִּין, שֶׁהֵם כְּתָרֵי דְמַלְכָא, וְלִהְיֵיחָם פְּתָאם עַל הָרָאשׁ. בְּוֵדָאֵי רָאוּי שִׁיחֶיהָ לוֹ בּוֹשֶׁה גְדוּלָה, כְּשָׂבָא לְעֵשׂוֹת אֵיזָה מִצְוָה.